

بررسی ارتباط هوش هیجانی با انگیزش تحصیلی و تعیین فاکتورهای پیش بینی کننده آنها در نمونه‌ای از دانشجویان علوم پزشکی

محمدعلی سلیمانی^۱، سعید پهلوان شریف^۲، یاسمن پورموسی^۳، آمنه یعقوب زاده^{۴*}

۱ استادیار، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران

۲ دکتری تخصصی، دانشکده تجارت تیلورز، دانشگاه تیلورز مالزی، سوبانگ جایا، مالزی

۳ دانشجوی کارشناسی اتاق عمل، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران

۴ دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران

* نویسنده مسئول: آمنه یعقوب زاده، کارشناس ارشد پرستاری سالمندی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، بلوار شهید باهنر، قزوین، ایران. تلفن: ۰۲۸۳۳۲۳۷۲۶۸-۹۸+، ایمیل: a.yaghoobzadeh@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۸/۳۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۰۲

چکیده

مقدمه: هوش هیجانی یکی از موضوع‌های اساسی در حیطه روانشناسی است که بر جنبه‌های مختلف زندگی از قبیل پیشرفت تحصیلی نقش بسزایی دارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط هوش هیجانی با انگیزش تحصیلی و تعیین فاکتورهای پیش‌بینی کننده آن در دانشجویان علوم پزشکی انجام شد.

روش کار: در این مطالعه توصیفی-همبستگی (دی تا اسفند ماه ۱۳۹۴)، ۴۰۲ نفر از دانشجویان از ۵ دانشکده دانشگاه علوم پزشکی قزوین به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای در مطالعه شرکت کردند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه هوش هیجانی برادبری-گریوز و پرسشنامه انگیزش پیشرفت تحصیلی والرند جمع‌آوری شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های توصیفی و تحلیلی از جمله ضریب همبستگی پیرسون و مدل رگرسیون چندگانه در نرم افزار آماری SPSS ۲۲ استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی در میان دانشجویان وجود دارد ($P < 0/01$). $P = 0/464$ ، $t =$ علاوه بر این، زنان دانشجوی انگیزش موفقیت بالاتری نسبت به مردان را گزارش کردند. نتایج حاصل از مدل رگرسیون چندگانه نشان داد که هوش هیجانی به طور مثبت و معنی‌داری انگیزش تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند ($P < 0/01$ ، $\beta = 0/464$). هیچ کدام از متغیرهای زمینه‌ای مورد بررسی نتوانستند هوش هیجانی را پیش‌بینی کنند.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی ارتباط وجود دارد. از این رو برنامه‌ریزی صحیح و ارائه خدمات آموزشی مناسب به منظور افزایش هوش هیجانی و در نتیجه تقویت انگیزش موفقیت لازم به نظر می‌رسد.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، انگیزش تحصیلی، دانشجویان

تمامی حقوق نشر برای انجمن علمی پرستاری ایران محفوظ است.

مقدمه

مطالعات متعددی نشان می‌دهند که عوامل مختلفی در پیشرفت تحصیلی افراد نقش دارند. محیط خانواده، سطح سواد والدین، ارتباط بین الگوه‌ها، مفهوم خود و سازش روانی از جمله این عوامل به شمار می‌روند (۴-۶). همچنین سلامت روان، رضایت از رشته تحصیلی، سلامت معنوی و جنسیت از دیگر فاکتورهای مؤثر بر پیشرفت تحصیلی گزارش شدند (۱، ۷-۱۱). علاوه بر این، شادکامی و خودکارآمدی از دیگر عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی است که موجب بهبود عملکرد و سلامت روان دانشجویان شده و ارتقای فرآیند آموزش و تحصیل دانشجویان را بدنبال خواهد داشت (۱۰، ۱۱).

امروزه صاحب نظران بر این باورند که یکی از دلایل مهم توسعه کشور-های پیشرفته توجه و اهتمام آنها بر تربیت نیروهای خلاق و مؤثر است. دانشجویان یکی از نیروی انسانی برگزیده و سازنده هر کشور هستند و موفقیت تحصیلی آن‌ها از جمله اهداف اساسی برنامه‌های آموزشی به شمار می‌رود (۱). منظور از پیشرفت تحصیلی، آزمون عملکرد یادگیرندگان و سپس مقایسه نتایج حاصل با اهداف از پیش تعیین شده جهت ارزیابی دستیابی به اهداف آموزشی است (۲). در واقع، موفقیت و پیشرفت تحصیلی بیانگر نظام آموزشی کارآمد و موفق است که توسعه پایدار از نتایج چنین نظامی خواهد بود (۳).

بنابراین با توجه به اهمیت نقش دانشجویان به عنوان آینده سازان کشور، مطالعه حاضر با هدف بررسی ارتباط هوش هیجانی با انگیزش تحصیلی و همچنین فاکتورهای پیش بینی کننده آنها در دانشجویان علوم پزشکی انجام شد.

روش کار

مطالعه مقطعی حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بوده و از دی تا اسفند ماه سال ۱۳۹۴ انجام شد. حجم نمونه با استفاده از روش تحلیل توان و با فرض خطای نوع اول $\alpha = 0/05$ و اندازه تأثیر $f^2 = 0/5$ $n = 402$ نفر محاسبه شد. این تعداد دانشجویان، با استفاده از روش نمونه گیری سهمیه‌ای- تصادفی از بین دانشکده‌های پرستاری و مامایی، بهداشت و پیراپزشکی، دندانپزشکی و پزشکی انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل تحصیل در دوره روزانه، شبانه و بین‌المللی؛ دانشجو بودن حداقل بمدت یک نیمسال تحصیلی در یکی از مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکترای تخصصی، دکترای بالینی؛ و تحصیل در یکی از رشته‌های موجود دانشگاه علوم پزشکی قزوین بود. برای گردآوری داده‌ها از یک پرسشنامه مشتمل بر سه بخش مشخصات دموگرافیک، پرسشنامه هوش هیجانی و پرسشنامه انگیزش پیشرفت تحصیلی استفاده شد. در بخش اول پرسشنامه که شامل مشخصات دموگرافیک بود متغیرهای چون سن، جنس، وضعیت تأهل، محل سکونت فعلی، علاقه به رشته، دانشکده محل تحصیل، مقطع تحصیلی، منبع درآمد والدین، وضعیت اقتصادی، معدل ترم جاری، تحصیلات والدین، شغل والدین، اعتقاد مذهبی، نوع روابط خانوادگی، ارتباط و نوع ارتباط با جنس مخالف بررسی شد.

به منظور سنجش هوش هیجانی از ارزیابی هوش هیجانی برادبری- گریوز (۲۰۰۴) (emotional intelligence appraisal) استفاده شد. این آزمون دارای ۲۸ ماده است که به ۵ زیرمقیای هوش هیجانی کلی (سؤالات ۱-۲۸)، خودآگاهی (سؤالات ۶-۱)، خود مدیریتی (سؤالات ۱۵-۷)، آگاهی اجتماعی (سؤالات ۲۰-۱۶) و مدیریت روابط (سؤالات ۲۸-۲۱) تقسیم می‌شود. امتیاز سؤالات به صورت لیکرت شش گزینه‌ای از همیشه (نمره ۶) تا هرگز (نمره ۱) بود. محدوده امتیازات بین ۱۶۸-۱ را شامل می‌شد. نمرات بین ۲۸-۲۸ نشانگر هوش هیجانی پایین، ۱۲۸-۷۸ هوش هیجانی متوسط و ۱۶۸-۱۲۵ نشان دهنده هوش هیجانی بالا بود. ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ در مطالعه‌ای برای خودآگاهی ۰/۷۳، خود مدیریتی ۰/۸۷، آگاهی اجتماعی ۰/۷۸، مدیریت روابط ۰/۷۶ و نمره کل هوش هیجانی ۰/۹۰ بدست آمد (۲۷). روایی صوری و محتوی با ارائه پرسشنامه به ده نفر از اعضای هیئت علمی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان دهنده روایی صوری و محتوی مطلوب پرسشنامه بود. در مطالعه حاضر نیز پایایی به روش آلفای کرونباخ برای هریک از مؤلفه‌ها بطور جداگانه محاسبه شد. این میزان برای زیرمقیاس خودآگاهی ۰/۷۱، خودمدیریتی ۰/۶۶، آگاهی اجتماعی ۰/۵۴، مدیریت روابط ۰/۸۰ و برای کل گویه‌های پرسشنامه هوش هیجانی ۰/۸۷ بود.

انگیزش تحصیلی دانشجویان نیز با استفاده از پرسشنامه انگیزش تحصیلی (academic motivation scale) که توسط رابرت والرن در سال ۱۹۸۲ طراحی شده است مورد سنجش قرار گرفت. این پرسشنامه ۲۸ سؤالی شامل سه حیطه " انگیزش درونی " (گویه‌های شماره ۲، ۶، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۸، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۷)، " انگیزش

انگیزش نیز از دیگر عوامل انکارناپذیر و تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی می‌باشد که اثرات مثبتی را بر بهبود عملکرد اعم از دانشجویان و دانش آموزان خواهد داشت (۱۲). انگیزه پیشرفت یکی از نیازهای اساسی و تعیین کننده رفتار آدمی است که می‌توان آن را به عنوان عامل نیرو دهنده، هدایت‌گر و نگهدارنده رفتار تعریف نمود (۱۳). انگیزش در حوزه آموزشی به صورت آمادگی روانی، یک پیش نیاز محسوب می‌شود و به‌طور آشکار بر یادگیری تأثیر می‌گذارد (۱۲). بنابراین، انگیزش پیشرفت، میل و علاقه در دستیابی به موفقیت و حضور مؤثر در فعالیت‌هایی است که تعیین کننده موفقیت فرد محسوب می‌شوند (۲). نتایج پژوهش‌های انجام شده در مورد اثرات انگیزش تحصیلی نشان می‌دهد که پایین بودن سطح انگیزش تحصیلی در بین یادگیرندگان، سالانه زیان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی زیادی را متوجه دولت و خانواده‌ها می‌کند و نظام آموزشی کشور را با افت تحصیلی مواجه می‌سازد (۱۴، ۱۵). این درحالی است که دانشجویان با انگیزه در طول مدت تحصیل، فعال‌تر بوده و موفقیت بیشتری کسب می‌کنند. در بسیاری از موارد، داشتن انگیزه و یا فقدان آن، آشکارا بر موفقیت و شکست افراد تأثیرگذار است (۱۲). از سوی دیگر، انگیزه برای کوشش، رقابت جویی، قدرت اجتماعی، پیوستگی، علاقه اجتماعی و کسب ستایش از دیگر پیامدهای مثبت انگیزش پیشرفت تحصیلی است (۱۶). مهارت‌ها و توانایی‌های هیجانی و اجتماعی که تحت عنوان هوش هیجانی مشهورند از جمله پیش‌گویی‌کننده‌های قوی پیشرفت و پیدایش انگیزش تحصیلی به شمار می‌رود (۱۷). هوش هیجانی در بردارنده آگاهی، تنظیم و بیان درست دامنه‌ای از هیجانات است (۱۳). از نظر مایر و سالوی هوش هیجانی نوعی توانایی است، که به عنوان ظرفیت ادراک، ابزار شناخت، کار بر اداره هیجانات در خود و دیگران تعریف شده است (۱۸، ۱۹). نتایج مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که هوش هیجانی با موفقیت تحصیلی همبستگی مثبت و با رفتارهای خلاف مقررات آموزشی مثل غیبت غیر مجاز و اخراج از کلاس درس، همبستگی منفی دارد (۱۸، ۱۹). چنین به نظر می‌رسد که هوش هیجانی بیش از بهره هوشی پیش‌گویی کننده موفقیت فرد در تحصیل است. هوش هیجانی با کاهش استرس فرد، قدرت سازگاری وی را افزایش می‌دهد و از این طریق احتمالاً می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی و افزایش انگیزش برای دستیابی به آن مؤثر باشد (۲۰). مطالعات انجام شده مبین نقش و اهمیت هوش هیجانی در ابعاد مختلف زندگی افراد اعم از تحصیل، شغل، محیط اجتماعی و سلامت روانی فرد می‌باشد. این در حالی است که نظام آموزشی ما هنوز در مقایسه با هوش هیجانی به بهره هوشی و تأثیر آن بر جوانب مختلف زندگی افراد تأکید دارد (۴، ۱۹). از سوی دیگر، عوامل مختلفی از قبیل سن، فرهنگ، شرایط محیط زندگی و اقلیمی فرد می‌تواند تأثیر بسزایی در هوش هیجانی و پیشرفت و ظهور انگیزش تحصیلی داشته باشد. لذا انجام مطالعات ملی و منطقه‌ای در بررسی ارتباط بین هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت تحصیلی ضروری به نظر می‌رسد (۲۱). علاوه بر این، یافته‌های متناقضی در مورد ارتباط هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی ارائه شده است. به عنوان مثال، برخی از مطالعات نشان دهنده وجود رابطه مثبت و معنادار بین هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی هستند (۲۲-۲۴) حال آن‌که مطالعات دیگر نشان می‌دهد که بین این دو متغیر در جامعه دانشجویان و دانش آموزان رابطه معنی‌داری وجود ندارد (۲۵، ۲۶).

تجزیه و تحلیل آماری با استفاده از نرم‌افزار کامپیوتری SPSS نسخه ۲۲ انجام شد. برای بررسی توزیع متغیرهای زمینه‌ای در بخش مشخصات دموگرافیک از شاخص‌های توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار (برای متغیرهای کمی پیوسته مانند سن) و از تعداد و درصد (برای متغیرهای کیفی / اسمی مانند جنس، بخش محل کار) استفاده شد. ارتباط بین هوش هیجانی با انگیزش تحصیلی با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد. به منظور بررسی پیشگویی دو متغیر هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی از مدل رگرسیون چندگانه و از روش ورود (inter) استفاده شد. لازم بذکر است که پیش از انجام آنالیز، نرمالیتی داده‌ها با استفاده از آزمون اسمیرنوف کولموگروف چک شد که نشان دهنده توزیع نرمال داده‌ها بود. سطح معنی داری کلیه آزمون‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

جدول یک ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت کنندگان در مطالعه را نشان می‌دهد. مردان ۵۱/۱ درصد از افراد مطالعه را به خود اختصاص داده بودند. ۳۴۶ نفر (۸۵/۹ درصد) از شرکت کنندگان مجرد و ۵۶ نفر (۱۳/۹ درصد) آنان متأهل بودند. ۵۹/۳ درصد از دانشجویان نیز تحصیلات کارشناسی داشتند. سایر اطلاعات در [جدول ۱](#) آورده شده است.

بیرونی (گوپه‌های شماره ۱، ۳، ۷، ۸، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۲۱، ۲۲، ۲۴ و ۲۸) و بی‌انگیزگی (گوپه‌های شماره ۵، ۱۲، ۱۹ و ۲۶) است. پاسخ به هر گوپه بر روی یک طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از اصلاً (۱) تا کاملاً (۷) می‌باشد. کسب نمرات بالاتر نشان دهنده انگیزش تحصیلی بالاتری است (۲۸). صوفی و گنجی (۱۳۹۳) در بررسی روایی ابزار به روش تحلیل عامل تأییدی، برازش مطلوب داده‌ها را گزارش کردند (۲۹). در مطالعه حاضر نیز روایی محتوی کیفی پس از ارائه پرسشنامه به ده تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه نشان دهنده روایی مناسب ابزار بود. همچنین پایایی به روش محاسبه میزان آلفای کرونباخ در مطالعه‌ای برای خرده مقیاس‌های انگیزش درونی، بیرونی، و بی‌انگیزگی به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۶، ۰/۶۷ بدست آمد (۳۰). در مطالعه حاضر این میزان برای زیر مقیاس‌ها انگیزش درونی ۰/۸۸، انگیزش بیرونی ۰/۸۷، بی‌انگیزگی ۰/۸۳ و برای کل گوپه‌های پرسشنامه انگیزش تحصیلی ۰/۸۹ گزارش شد.

طرح حاضر دارای مجوز کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی قزوین است (IR.QUMS.REC.1394.295). آگاهی‌های لازم در خصوص اهداف مطالعه و مشارکت داوطلبانه به دانشجویان داده شد. سپس اطلاعات مورد نیاز بدون درج نام و نام خانوادگی مشارکت کنندگان و با کسب رضایت آگاهانه از آنان جمع‌آوری شد.

جدول ۱: توزیع مشخصات دموگرافیک جامعه پژوهش

متغیرهای کیفی/اسمی، تعداد (درصد)	
جنسیت	
مرد	۲۰۶ (۵۱/۲۵)
زن	۱۹۶ (۴۸/۷۵)
وضعیت تأهل	
مجرد	۳۴۶ (۸۶/۰۷)
متأهل	۵۶ (۱۳/۹۳)
دانشکده	
پزشکی	۱۱۸ (۲۹/۳۵)
پرستاری	۱۳۵ (۳۳/۵۹)
دندانپزشکی	۱۴ (۳/۴۸)
پیراپزشکی	۱۰۵ (۲۶/۱۲)
بهداشت	۳۰ (۷/۴۶)
مقطع تحصیلی	
کاردانی	۲۵ (۶/۲۲)
کارشناسی	۲۴۴ (۶۰/۷)
کارشناسی ارشد	۱ (۰/۲۵)
دکترای حرفه‌ای	۱۳۲ (۳۲/۸۳)
منبع درآمد	
شخصی	۶۳ (۱۵/۶۷)
خانواده	۳۳۷ (۸۳/۸۳)
دوستان	۲ (۰/۵)
وضعیت اقتصادی والدین	
بد	۱۶ (۳/۹۸)
متوسط	۲۸۶ (۷۱/۱۴)
خوب	۱۰۰ (۲۴/۸۸)
سطح تحصیلات مادر	
بی سواد	۴۷ (۱۱/۷)

۵۶ (۱۳/۹۳)	ابتدایی
۸۳ (۲۰/۶۴)	زیر دیپلم
۱۲۶ (۳۱/۳۴)	دیپلم
۹۰ (۲۲/۳۹)	دانشگاهی
سطح تحصیلات پدر	
۲۶ (۶/۴۷)	بی سواد
۴۰ (۹/۹۵)	ابتدایی
۷۸ (۱۹/۴)	زیر دیپلم
۱۳۱ (۳۲/۵۸)	دیپلم
۱۲۷ (۳۱/۶)	دانشگاهی
محل سکونت	
۱۶۹ (۴۲/۰۳)	خانواده
۲۰۹ (۵۲)	خوابگاه
۲۴ (۵/۹۷)	شخصی
انواع خانواده	
۳۳۸ (۸۴/۰۷)	خانواده‌ای با روابط گرم و صمیمانه میان فرزندان و والدین
۱۲ (۳)	خانواده‌ای با روابط سرد میان والدین و فرزندان
۱۹ (۴/۷۲)	خانواده‌ای با روابط سرد میان والدین اما روابط گرم با فرزندان
۱۲ (۳)	والدین با یکدیگر زندگی می‌کنند اما روابط آنها سرد است
۷ (۱/۷۳)	والدین از یکدیگر جدا هستند (به طور قانونی طلاق گرفته‌اند)
۳/۴۸)	یکی از والدین فوت شده است
اعتقادات مذهبی	
۱۶ (۳/۹۸)	اصلاً اعتقاد مذهبی ندارم
۳۲ (۷/۹۶)	اعتقادات مذهبی من ضعیف است
۲۹۱ (۷۲/۳۹)	اعتقادات مذهبی من در حد متوسط است
۶۳ (۱۵/۶۷)	کاملاً مذهبی هستم و اعتقادات مذهبی من بسیار قوی است
ارتباط با جنس مخالف	
۱۷۹ (۴۴/۵۲)	بله
۲۲۳ (۵۵/۴۸)	خیر
انواع رابطه با جنس مخالف	
۱۱۰ (۲۷/۳۶)	تعامل روزانه
۱۷۱ (۴۲/۵۴)	دوستی
۶۴ (۱۵/۹۳)	عاشقانه
۲۲ (۵/۴۷)	جنسی
۳۵ (۸/۷)	هیچکدام از موارد
شغل مادر	
۳۱۷ (۷۸/۸۵)	خانه دار
۵۴ (۱۳/۴۳)	کارمند
۲۳ (۵/۷۳)	بازنشسته
۸ (۲)	آزاد
شغل پدر	
۳۰ (۷/۴۶)	کارگر
۱۳۷ (۳۴/۰۷)	کارمند
۱۳۳ (۳۳/۰۸)	آزاد
۱۰۲ (۲۵/۳۸)	بازنشسته
متغیرهای کمی، میانگین $\pm$ انحراف معیار	
۲۱/۳۵ $\pm$ ۳/۵۶	سن دانشجو
۷/۱۰ $\pm$ ۲/۳۶	علاقه به رشته (۰-۱۰)
۱۶/۰۲ $\pm$ ۱/۳۸	معدل ترم جاری

($I^2 =$). اگرچه مطالعه حاضر نتوانست ارتباط معنی‌داری بین هوش هیجانی و همچنین انگیزش تحصیلی دانشجویان با سایر متغیرهای دیگر پیدا کند.

جدول ۲ همبستگی بین متغیرهای مطالعه را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج این جدول رابطه مثبت و معنی‌داری بین هوش هیجانی و انگیزش پیشرفت تحصیلی در میان دانشجویان وجود دارد ($P < 0/01$ ، $P < 0/464$).

جدول ۲: نتایج ماتریس همبستگی متغیرهای مطالعه

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱														
۲	۰/۷۵**													
۳	۰/۸۱**	۰/۶۲**												
۴	۰/۷۰**	۰/۴۴**	۰/۴۱**											
۵	۰/۸۶**	۰/۵۴**	۰/۵۷**	۰/۵۳**										
۶	۰/۶۶**	۰/۳۹**	۰/۳۳**	۰/۲۸**	۰/۴۴**									
۷	۰/۵۲**	۰/۴۷**	۰/۳۶**	۰/۲۵**	۰/۴۷**	۰/۸۷**								
۸	۰/۳۴**	۰/۴۲**	۰/۲۰**	۰/۱۹**	۰/۲۵**	۰/۷۳**	۰/۱۸**							
۹	۰/۰۳۸	۰/۱۳**	۰/۰۸۳	۰/۰۶۰	۰/۰۵۰	۰/۰۴۷	۰/۰۱۸	۰/۰۱۸						
۱۰	۰/۰۰۴	۰/۰۵۹	۰/۰۳۳	۰/۰۴۲	۰/۰۲۰	۰/۰۵۱	۰/۰۰۹	۰/۰۶۱	۰/۰۰۹					
۱۱	۰/۰۸۶	۰/۰۱۴	۰/۱۵**	۰/۰۲۴	۰/۰۵۲	۰/۰۰۷	۰/۰۴۷	۰/۰۰۰	۰/۰۴۷	۰/۰۰۰				
۱۲	۰/۰۳۸	۰/۰۱۶	۰/۰۰۹	۰/۰۶۴	۰/۰۶۶	۰/۰۲۶	۰/۰۱۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۶	۰/۰۱۰	۰/۱۵**	۰/۰۰۰		
۱۳	۰/۰۱۲	۰/۰۱۶	۰/۰۰۸	۰/۰۴۱	۰/۰۳۲	۰/۰۴۶	۰/۰۲۳	۰/۰۲۳	۰/۰۴۶	۰/۰۳۲	۰/۰۲۳	۰/۰۲۳	۰/۰۰۸	
۱۴	۰/۰۹۵	۰/۰۹۵	۰/۰۳۳	۰/۰۹۳	۰/۰۶۳	۰/۰۹۶	۰/۰۱۸	۰/۰۱۸	۰/۰۹۶	۰/۰۶۳	۰/۰۹۳	۰/۰۳۳	۰/۰۷۲	۰/۰۰۱
۱۵	۰/۰۴۳	۰/۰۴۸	۰/۰۲۸	۰/۰۱۶	۰/۰۶۰	۰/۰۰۲	۰/۰۱۵	۰/۰۲۴	۰/۰۰۲	۰/۰۱۵	۰/۰۲۴	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

* $P < 0/05$

** $P < 0/001$

جدول ۳: مدل رگرسیون چندگانه در پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی

P-Value	t-Value	ضریب‌های استاندارد	خطای استاندارد	ضریب‌های غیر استاندارد	پیشگویی کننده‌ها
۰/۰۰۰	۱۰/۳۸۷	۰/۴۶۸	۰/۰۶۲	۰/۶۴۶	هوش هیجانی
۰/۴۵۲	۰/۷۵۳	۰/۰۳۹	۰/۳۰۳	۰/۲۲۸	سن
۰/۰۰۰	۳/۶۰۴	۰/۱۶۵	۱/۸۸۶	۶/۷۹۵	جنس
۰/۵۵۲	-۰/۵۹۵	-۰/۰۳۱	۲/۸۳۷	-۱/۶۸۹	وضعیت تأهل
۰/۶۳۲	-۰/۴۷۹	-۰/۰۳۴	۱/۱۱۶	-۰/۵۳۵	تحصیلات مادر
۰/۴۷۹	-۰/۷۰۸	-۰/۰۵۰	۱/۲۲۸	-۰/۸۶۹	تحصیلات پدر
۰/۳۲۰	۰/۹۹۶	۰/۰۴۵	۱/۴۷۲	۱/۴۶۵	اعتقادات مذهبی
۰/۷۱۹	۰/۳۶۱	۰/۰۱۷	۱/۵۴۵	۰/۱۹۷	معدل

جدول ۴: مدل رگرسیون چندگانه در پیش‌بینی هوش هیجانی

P-Value	t-Value	ضریب‌های استاندارد	خطای استاندارد	ضریب‌های غیر استاندارد	پیشگویی کننده‌ها
۰/۷۱۰	۰/۳۷۲	۰/۰۲۲	۰/۲۴۹	۰/۰۹۳	سن
۰/۱۰۱	-۱/۶۴۵	-۰/۰۸۵	۱/۵۴۷	-۲/۵۴۵	جنس
۰/۹۵۴	۰/۰۵۷	۰/۰۰۳	۲/۳۱۶	۰/۱۳۲	وضعیت تأهل
۰/۴۷۷	۰/۷۱۲	۰/۰۵۷	۰/۹۱۶	۰/۶۵۲	تحصیلات مادر
۰/۹۰۴	-۰/۱۲۱	-۰/۰۱۰	۱/۰۰۷	-۰/۱۲۲	تحصیلات پدر
۰/۰۵۹	۱/۸۹۳	۰/۰۹۷	۱/۲۰۸	۲/۲۸۶	اعتقادات مذهبی
۰/۴۵۸	-۰/۷۴۳	-۰/۰۳۹	۰/۴۴۹	-۰/۳۳۳	معدل

(۱۳۸۹) بر روی دانشجویان مقطع کارشناسی و شریفی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاطع مختلف تحصیلی از این یافته حمایت نکرد (۳۲). چنین به نظر می‌رسد که هوش هیجانی با متمرکز کردن ذهن روی هیجان‌ها و رفتارها افزایش می‌یابد و نقش تعدیل کننده‌ای در توانایی شناختی و یادگیری افراد ایفا می‌کند (۲، ۳۵). از سوی دیگر، انگیزش و پیشرفت تحصیلی به معنای گذر از موانع و تلاش در جهت دستیابی به برتری است. افراد با این ویژگی، وظیفه شناس بوده و ترجیح می‌دهند کارهای چالش برانگیزی انجام دهند. بدین ترتیب دانشجویان با انگیزه تحصیلی بالا در انجام تکالیف درسی خود جدیت و پشتکار داشته و عملکرد بهتری از خود را نشان می‌دهند (۲، ۳۵).

نتایج تحلیل رگرسیونی نشان داد، هوش هیجانی به طور معناداری توانست انگیزش تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کند. این نتایج هم راستا با نتایج حاصل از مطالعه مردی و همکاران (۱۳۹۴) بر روی دانشجویان مقطع کارشناسی پیوسته و ناپیوسته و صبحی (۱۳۹۱) بر روی دانش آموزان دختر اول دبیرستان بود (۲، ۳۵). مطالعات انجام شده در خارج از ایران نیز به وجود ارتباط مثبت بین این دو متغیر اشاره کردند (۳۶-۳۹). این در حالی بود که برخی از مطالعات دیگر از وجود این ارتباط حمایت نکردند (۲۱، ۲۶، ۴۰). در واقع هوش هیجانی می‌تواند زمینه‌های مطلوبی را جهت برقراری ارتباط با خود و دیگران و همچنین یادگیری فراهم نماید. برخورداری از هوش هیجانی در قلمرو

نتایج حاصل از مدل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی انگیزش تحصیلی در دانشجویان در جدول ۳ آورده شده است. هوش هیجانی به طور مثبت و معنی‌داری انگیزش تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند ($P < 0.001$, $\beta = 0.464$). علاوه بر این، زنان انگیزش تحصیلی بالاتری را در مقایسه با مردان گزارش کردند ($P < 0.001$, $\beta = 0.464$). مدل به طور معنی‌داری ۲۴/۴ درصد از واریانس انگیزش تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند ($P < 0.001$, $F(8, 379) = 15.258$, $R^2 = 0.244$).

جدول ۴ نتایج مدل رگرسیون چندگانه را در پیش‌بینی هوش هیجانی نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود پیش‌بینی قابل توجهی در مدل وجود ندارد. همچنین مدل تنها ۱/۸ درصد واریانس را در هوش هیجانی تبیین می‌کند، ($P < 0.424$, $F(8, 379) = 1.012$, $R^2 = 0.018$).

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی ارتباط هوش هیجانی با انگیزش تحصیلی و همچنین تعیین فاکتورهای پیش‌بینی کننده آنها در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قزوین انجام شد. نتایج مطالعه نشان داد که بین هوش هیجانی و انگیزش تحصیلی در این گروه از افراد ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های برخی از مطالعات نشان دهنده وجود رابطه مثبت و معنادار بین دو متغیر بودند (۲۲، ۳۱، ۳۲). این در حالی است که نتایج برخی مطالعات از جمله مطالعه تمنایی و همکاران

فردی موجب افزایش اعتماد به نفس، آگاهی از خود و مدیریت هیجان می‌شود. در قلمرو اجتماعی نیز این عامل در بهبود ارتباط با دیگران، همدلی، مدیریت تضاد و تعارض مؤثر می‌باشد. بنابراین با دستیابی به این ویژگی مثبت می‌توان به ادراکی واقع بینانه نسبت به خود و جهان پیرامون دست یافت. بدیهی است که این عوامل سبب ایجاد احساس خودکارآمدی و افزایش انگیزه تحصیلی در فرد می‌شود (۳۵).

جنسیت به عنوان عامل پیش‌بینی کننده دیگر در انگیزش تحصیلی مطرح شد. بدین صورت که زنان در مقایسه با مردان از انگیزه بالاتری در دستیابی به پیشرفت تحصیلی برخوردار بودند. یافته‌های مطالعات دیگری که بر روی دانش آموزان و دانشجویان انجام شد نیز مؤید این امر بود (۹، ۳۵). دستیابی به این نتیجه شاید بدین دلیل باشد که دختران در فراگیری مطالب درسی جدیت بیشتری داشته و با شکست‌های احتمالی پیش رو ناامیدتر نمی‌شوند. همچنین زنان نسبت به پیشرفت تحصیلی خود احتمالاً احساس تر هستند (۳۵). البته عوامل تأثیرگذار دیگر نیز باید در نظر گرفته شوند.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد هیچ یک از متغیرهای مطالعه حاضر قادر به پیشگویی هوش هیجانی نبودند. برخلاف یافته‌های پژوهش حاضر، صیادی و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهش خود نشان دادند که افزایش اعتقادات مذهبی سبب رشد و توسعه هوش هیجانی شده و توان کنترل بر خود و دیگران را افزایش می‌دهد (۴۱). علاوه بر این، در مطالعه قادری و همکاران (۲۰۱۵) نیز، متغیرهای سن، جنس، وضعیت تأهل و معدل، نتوانستند هوش هیجانی دانشجویان را پیش‌بینی کنند (۴۲). این در حالی است که گوجارا و همکاران (۲۰۱۰) در مطالعه بر روی دانشجویان هندی نشان دادند که افزایش سن و مذکر بودن عامل مؤثر در تعیین هوش هیجانی به شمار می‌رود (۴۳). از سوی دیگر، نازی

سپاسگزاری

پژوهشگران مراتب تقدیر و تشکر خود را از دانشجویان شرکت کننده در این مطالعه اعلام می‌دارند. همچنین، از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین به جهت حمایت مالی طرح (کد: پ د / ۲۲۳ تاریخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۵) در انجام این پژوهش تقدیر می‌شود.

تضاد منافع

در این مطالعه تضاد منافع وجود ندارد.

References

1. Tabibi M, Soltani Arabshahi SK, Abdi Z, Safaeipour R. The Association between Spiritual Health and Academic Achievement in Medical Students of Qom University of Medical Sciences, 2011. Qom Univ Med Sci J. 2013;7(2): 72-78.
2. Mardi H, Asghar A, Hossein Mardi Z. Prediction of academic achievement based on emotional intelligence and achievement motivation among students of Islamic Azad University of Roudehen branch in 2013. Pajouhan Sci J. 2015;13(3):15-22.
3. Arjmand Siahposh A, MoghadasJafari M, Farbaghlani M. [A study of the effective social and cultural factor on educational factors on educational progress of high school students in Shoush]. Q Soci Youth Stud. 2011;7(2):7-20.
4. Samari AA, Tahmasebi F. The study of correlation between emotional intelligence and academic achievement among university students. J Fundam Ment Health. 2007;9(35):121-8.
5. Seaton M, Parker P, Marsh HW, Craven RG, Yeung AS. The reciprocal relations between self-concept, motivation and achievement: juxtaposing academic self-concept and achievement goal orientations for mathematics success. *Educ Psychol*. 2014;34(1):49-72. DOI: 10.1080/01443410.2013.825232
6. Emmanuel AO, Adom EA, Josephine B, Solomon FK. Achievement motivation, academic self-concept and academic achievement among high school students. *Eur J Res Reflect Educ Sci*. 2014;2(2): 24-37.
7. Namdar Areshtanab H, Ebrahimi H, Sahebihagh M, Arshadi Bostanabad M. Mental Health Status and Its Relationship with Academic Achievement in Students of Tabriz Nursing-Midwifery School. *J Med Educ*. 2013;13(2):146-52.
8. Anbari Z, Jamilian H, Rafiee M, Qomi M, Moslemi Z. [The relationship between students' satisfaction with major, mental health and academic achievement in arak university of medical sciences]. *J Med Educ*. 2013;13(6):489-97.
9. Roudbari M, Ahmadi A, Ebadi Fard Azar F. Associated factors with academic excellence among medical students of Iran University of Medical Sciences: educational year 2009-2010. *Q Teb Va Tazkieh*. 2010;19(3):37-48.
10. Strobel M, Tumasjan A, Sporrle M. Be yourself, believe in yourself, and be happy: self-efficacy as a

- mediator between personality factors and subjective well-being. *Scand J Psychol.* 2011;52(1):43-8. DOI: [10.1111/j.1467-9450.2010.00826.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2010.00826.x) PMID: 20497398
11. Saffari M, Sanaeinasab H, Rshidi JH, Purtaghi GHH, Pakpour A. [Happiness, self-efficacy and academic achievement among students of baqiyatallah university of medical sciences]. *J Med Educ Develop.* 2014;7(13):9-22.
  12. Vahedi S, Zamanzadeh V. The nursing students' motivational profile and its relationship to their academic achievement: A person-oriented approach. *Q J Nurs Manag.* 2012;1(1):36-46.
  13. Homaie R, Haidari A, Bakhtiar Poor S, Borna MR. [The relationship of cognitive intelligence, emotional intelligence, academic histories, achievement motivation and demographical variables with academic performance in students of islamic azad university ahvaz branch]. *J Soci Psychol.* 2009;4(12):49-63.
  14. Zahiri Naw B, Rajabi S. [The study of variables reducing academic motivation of "Persian language and literature" students]. *Daneshvar Shahed Univ.* 2009;16(36):69-80.
  15. Casillas A, Robbins S, Allen J, Kuo YL, Hanson MA, Schmeiser C. Predicting early academic failure in high school from prior academic achievement, psychosocial characteristics, and behavior. *J Educ Psychol.* 2012;104(2):407. DOI: [10.1037/a0027180](https://doi.org/10.1037/a0027180)
  16. Alikhani MH. [Investigating the Academic motivations of Amir-al-Momenins University military students and its effective factors Complex]. *Mil Psychol.* 2011;2(6):1-15.
  17. Dehshiri GR. [Relationship between emotional intelligence and student academic achievement]. *Q Council Res Develop.* 2006;5(18):97-106.
  18. Mayer JD, Salovey P. The intelligence of emotional intelligence. *Intell.* 1993;17(4):433-42. DOI: [10.1016/0160-2896\(93\)90010-3](https://doi.org/10.1016/0160-2896(93)90010-3)
  19. Besharat MA, Shal Chi B, Shamsi Pour H. [The relationship between students' emotional intelligence and academic success]. *New Thought Educ.* 2007;2(3-4):73-84.
  20. Bar-On RE, Parker JD. *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the workplace.* San Francisco: Jossey-Bass; 2000.
  21. Namazi A, Alizadeh S, Kouchakzadeh-Talami S. [The correlation between general health, emotional intelligence and academic achievement together on midwifery students]. *J Clin Nurs Midwife.* 2015;4(2):20-8.
  22. Talebzadeh Nobarian M, Norouzi AA. [The relationship between emotional intelligence and metacognitive awareness of reading strategies with the academic performance of students of education]. *J Sci Res New Approach Manag Islam Azad Univ Shiraz.* 2011;2(2):1-22.
  23. Fernandez R, Salamonson Y, Griffiths R. Emotional intelligence as a predictor of academic performance in first-year accelerated graduate entry nursing students. *J Clin Nurs.* 2012;21(23-24):3485-92. DOI: [10.1111/j.1365-2702.2012.04199.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2012.04199.x) PMID: 23145518
  24. Fayombo GA. Emotional intelligence and gender as predictors of academic achievement among some university students in Barbados. *Int J High Educ.* 2012;1(1):p102. DOI: [10.5430/ijhe.v1n1p102](https://doi.org/10.5430/ijhe.v1n1p102)
  25. Ergene T. The relationships among test anxiety study habits achievement motivation and academic performance among Turkish secondary school students. *Egitim ve Bilim.* 2011;36(160):320.
  26. Grover R. Correlation of Achievement Motivation and Emotional Intelligence of Prospective Teachers. *J Advance Stud Educ Manag.* 2015;1(4):92.
  27. Ganji H. *Emotional intelligence.* Tehran: Savalan; 2006.
  28. Vallerand WP, Vallerand AH, Heft M. The effects of postoperative preparatory information on the clinical course following third molar extraction. *J Oral Maxillofac Surg.* 1994;52(11):1165-70; discussion 70-1. PMID: 7965311
  29. Soufi S, Damirchi ES, Sedghi N, Sabayan B. Development of structural model for prediction of academic achievement by global self-esteem, academic self-concept, self-regulated learning strategies and autonomous academic motivation. *Proced Soci Behav Sci.* 2014;114:26-35. DOI: [10.1016/j.sbspro.2013.12.651](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.651)
  30. Weisani M, Lavasani MG, Ejei J. The Effect of Achievement Goals on Statistic Anxiety Through Academic Motivation and Statistic Learning. *J Psychol.* 2012;16(2):142-60.
  31. Yelkikalan N, Hacıoğlu G, Kıray A, Ezilmez B, Soylemezoglu E, Cetin H, et al. Emotional intelligence characteristics of students studying at various faculties and colleges of universities. *Eur Sci J.* 2012;8(8):1857-7881.
  32. Roy B, Sinha R, Suman S. Emotional intelligence and academic achievement motivation among adolescents: a relationship study. *Research World.* 2013;4(2):126.
  33. Tammanae Far M, Seddighi Arfaee F, Salami Mohammad Abadi F. Relation between emotional intelligence, self-concept, self-esteem and academic achievement. *Q J Res Plan High Educ.* 2011;56(2):99-114.
  34. Sharifi N, Ganji H, Hashemian K, Najafi Zand J. [Comparing the contribution of cognitive intelligence, creativity and emotional intelligence in predicting academic achievement of students at different academic levels]. *New J Indust Organiz Psychol.* 2012;6(2):17-29.
  35. Sobhi-Gharamaleki N. The prediction of achievement motivation from students' emotional intelligence. *J Sch Psychol.* 2012;1(3):49-62.

36. Schunk D. Self-efficacy and academic motivation. *Educ Psychol.* 1991;26(3-4):207-31. [DOI: 10.1080/00461520.1991.9653133](https://doi.org/10.1080/00461520.1991.9653133)
37. Zeidner M, Shani-Zinovich I, Matthews G, Roberts RD. Assessing emotional intelligence in gifted and non-gifted high school students: Outcomes depend on the measure. *Intell.* 2005;33(4):369-91. [DOI: 10.1016/j.intell.2005.03.001](https://doi.org/10.1016/j.intell.2005.03.001)
38. Kalapriya C, Anuradha K. Emotional intelligence and academic achievement among adolescents. *Int J Advance Res Manage Soci Sci.* 2015;4(1):11-7.
39. Kumar K. Emotional intelligence and achievement motivation: A correlation study. *Indian J Health Wellbeing.* 2016;7(5):546.
40. Salehi S, Afghari P, Moghadasi MH. Academic Achievement and Emotional Intelligence among Undergraduate Nursing Students of Isfahan University of Medical Sciences. *Iran J Medi Educ.* 2012;12(8).
41. Sayadi Touranlou H, Jamali R, Mirghafouri SHA. A case study on university student's excitatory intelligence. *Andishe-E-Novin-E-Dinin.* 2008;3(11):145-72.
42. Ghaderi M, Nasiri M, Zakeri Y, Khedri Meirghaidi R. Assessment of Emotional Intelligence in Ahvaz Universities Students in 2014. *J Rafsanjan Univ Med Sci.* 2015;14(5):379-92.
43. Gujjar AA, Naoreen B, Aslam S, Khattak ZI. Comparison of the emotional intelligence of the university students of the Punjab province. *Proc Soci Behav Sci.* 2010;2(2):847-53. [DOI: 10.1016/j.sbspro.2010.03.114](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.114)
44. Nazi DS. Relationship between emotional intelligence and design skills in architecture students. *J Tech Educ.* 2013;7(2):109-20.

The Relationship between Emotional Intelligence and Academic Motivation and Determination of their Predictive Factors among a Sample of Medical Students

Mohammad Ali Soleimani ¹, Saeid Pahlevan Sharif ², Yasaman Poormoosa ³,
Ameneh Yaghoobzadeh ^{4,*}

¹ Assistant Professor, Social Determinants of Health Research Center, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran.

² Ph.D, Taylor's Business School, Taylor's University, Subang Jaya, Selangor, Malaysia

³ Bachelor Student of Operation Room, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran

⁴ Social Determinants of Health Research Center, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran

* **Corresponding author:** Ameneh Yaghoobzadeh, Social Determinants of Health Research Center, Qazvin University of Medical Sciences, Bahonar Blvd., Qazvin, Iran. Tel: +98-2833237268, E-mail: a.yaghoobzadeh@yahoo.com

Received: 23 Aug 2016

Accepted: 20 Nov 2016

Abstract

Introduction: Emotional intelligence is one of the main issues in the psychological area which plays an important role in various aspects of life such as achievement motivation. This study aimed to examine the relationship between emotional intelligence and academic motivation and also to study the determinant factors of these main variables in medical sciences students.

Methods: In this descriptive correlational study (January to March 2016), 402 students were recruited from five schools of Qazvin University of Medical Sciences by quota sampling method. Data were collected using demographic questionnaire, Bradberry & Greaves Emotional Intelligence and Vallerand Academic Motivation Scale. In order for data analysis, descriptive and inferential statistics like Pearson's correlation and multiple regression analysis were performed using SPSS version 22.

Results: The results showed that there was a significant positive relationship between emotional intelligence and academic motivation among students ($r = 0.464$, $P < 0.01$). Moreover, female students reported higher academic motivation than males. The results of multiple regression model indicated that emotional intelligence significantly and positively predicted academic motivation ($\beta = 0.646$, $P < 0.001$). None of the variables could predict the emotional intelligence.

Conclusions: Results of the present study show that there was a relationship between emotional intelligence and academic motivation. Therefore, proper planning and providing appropriate educational services are recommended to enhance emotional intelligence and strengthen motivation for academic achievement.

Keywords: Emotional Intelligence; Academic Motivation; Student